

5HD404

„Hospodářské a politické (mezinárodní) souvislosti vzniku Československé republiky. První světová válka. Základní problémy počáteční existence samostatné republiky.“

Vznik Československé republiky, republiky Československé



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Clevelandská dohoda – 22. október 1915

Pramen: Kabinet dějepisu GJAR. Clevelandská dohoda – 22. október 1915. [online]. 2018. [vid. 18.2.2018]. Dostupné z: https://www.gjar-po.sk/~gajdos/treti_rocnik/dejepis/Clevelandska_dohoda_22_oktober_1915.pdf

„ČESKÉ NÁRODNÍ SDRUŽENÍ“ v Americe a „SLOVENSKÁ LÍGA“ v Amerike, uzavreli – cieľom umožnenia spoločného účinkovania a jednotného postupu za dosiahnutie politickej voľnosti a samostatnosti národa Českého a Slovenského – dohodu, na základe zásad nasledujúceho „Programu“ a jemu zodpovedajúcej „Organisácie“:

PROGRAM:

1. Samostatnosť Zemí Českých a Slovenska

2. Spojenie Českého a Slovenského národa vo federatívnom svazku štátov, s úplnou národnou autonomiou Slovenska, vlastným snemom. Vlastnou štátnou správou, úplnou kultúrnou slobodou, teda i s plným používaním jazyka slovenského, s vlastnou správou finančnou a politickou, so štátnym jazykom slovenským.

3. Volebné právo: všeobecné, tajné, priame.

4. Forma vlády: personálna únia s demokratickým sriadením štátu, podobne jako v Anglii.

5. Tieto body tvoria základ predbežnej obapolnej dohody a môžu byť doplnené, potažne rozšírené, len na základe dorozumenia sa oboch stránok. České Národní Sdružení podržuje si právo prípadnej zmeny a to samé právo, má aj Slovenská Líga.

ORGANISÁCIA:

1. „České Národní Sdružení“ v Americe a „Slovenská Líga“ v kruhu svojho pôsobenia zbierajú najväčší možný fond pre túto spoločnú akciu.
– Obe organizácie – Slovenská i Česká spravujú si fond samostatne. -

Slovenská Líga uzná jedine „České Národní sdružení“ za oficiálneho reprezentanta Čechov Amerických, práve tak uznáva České Národní Sdružení výlučne len „Slovenskú Lígu“ za ústredie slovenské.

2. Obe organizácie uznajú za kompetentné len tie osoby a organizácie, ktoré budú uznané a poverené shodne Ústředím Českého Národního Sdružení a Slovenskou Lígou. Preto bude sa jednať v spoločných veciach Česko-Slovenských – s Čechmi v Amerike i v Európe, len prostredníctvom „Českého Národního Sdružení“ – a práve tak so Slovákmi, len prostredníctvom „Slovenskej Lígy“. – Obe organizácie budú vystupovať spoločne u vlád a v jednaní s ostatnými organizáciami, alebo zástupcami Slovanskými tu i v Európe.

3. Utvorí sa spoločný výbor česko-slovenský – vymenovaný Českým Národním Sdružením a Slovenskou Lígou – ktorí vstúpi do vyjednávaní s Juhoslovanmi.

4. Ohľadne spoločného výkonného výboru a ďalšieho organizačného sriadenia, dohodnú sa „Ústředna Českého Národního Sdruženia“ a „Ústředná Správa Slovenskej Lígy“ – ku čomu dáva im konferencia poverenie.

5. Před veřejností a při společných projevech vystupuje „Ústředna Českého Národního Sdružení“ a ústředná správa „Slovenskej Lígy“ pod menom:

„Exekutíva Čechov a Slovákov v Amerike“.-

6. Vo všetkých osadách, v ktorých sú slovenské a české spolky – usporiadajú sa spoločné manifestácie.-

7. Tlačový výbor „Ústředny Českého Národního Sdružení“ bude rozšírený o p. Štefana Osuského, jako zástupcu Slovákov a postará sa o častejšie informácie americkej tlače v otázkách českých a slovenských.-

8. Táto dohoda o spoločnom postupe, stane sa platnou a zaväznou, akonáhle jej český a slovenský originál podpísaný bude predsedom a tajomníkom „Slovenskej Lígy“ a predsedom a tajomníkom „Ústředny Českého Národního Sdružení“.

Za „České Národní Sdružení“
(Ústřednu)

Dr. Ludovít Fisher v.r. predseda
předseda

Josef Tvrzický Kramer v.r.
tajemník

Za „Slovenskú Lígu“
(Ústrednu)

Albert Mamatey
predseda

Ivan Daxner
tajomník

Česko-Slovenská Dohoda – 30. mája 1918

Pramen: Petr Šimíček. PITTSBURSKÁ DOHODA (31.5. 1918) . [online].

2018. [vid. 18.2.2018]. Dostupné z:

<https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/pittsburska-dohoda-31-5-1918/>

Česko-Slovenská Dohoda, uzavrená v Pittsburghu, Pa., dňa 30. mája 1918.

„Predstavitelia slovenských a českých organizácií vo Spoj. Štátoch, Slovenskej Lígy, Českého Národného Sdruženia a Sväzu Českých Katolíkov,

porokovali za prítomnosti predsedu Česko-Slovenskej Nár. Rady, prof. Masaryka, o česko-slovenskej otázke a o našich posavádných programových prejavov a usniesli za nasledovne:

„Schvalujeme politický program usilujúci sa o Spojenie Čechov a Slovákov v samostatnom štáte z Českých Zemí a Slovenska.

súdy. „Slovensko bude mať svoju vlastnú administratívu, svoj snem a svoje

živote vôbec. „Slovenčina bude úradným jazykom v škole, v úrade a vo verejnom

demokratická. „Česko-slovenský štát bude republikou, jeho Konštitúcia bude

podľa potreby a meniacej sa situácie pri spoločnom dorozumení, prehĺbená a upravená.

„Podrobné ustanovenia o zariadení česko-slovenského štátu ponechávajú sa osvobodným Čechom a Slovákom a ich právoplatným predstaviteľom.“

Washingtonská deklarace – 18. října 1918

Pramen: Washingtonská deklarace. Prohlášení nezávislosti československého národa jeho prozatímní vládou. [online]. 2018. [vid. 18.2.2018]. Dostupné z:

<http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/washingtonska-deklarace.html>

Prohlášení nezávislosti československého národa jeho prozatímní vládou

V této vážné chvíli, kdy Hohenzollernové nabízejí mír, aby zabránili roztrhání Rakouska-Uherska a Turecka, a kdy Habsburkové slibují federalizaci říše a autonomii neuspokojeným národnostem vydaným jejich panování, my, Československá národní rada, uznaná vládami spojeneckými a americkou za Prozatímní vládu československého státu a národa, v úplné shodě s prohlášením českých poslanců, učiněným v Praze 6. ledna 1918, a uvědomující si, že federalizace a tím spíše autonomie pod vládou habsburské dynastie nic neznamenají, tímto činíme a vyhlášíme toto své Prohlášení nezávislosti.

Činíme to, protože věříme, že žádní lidé neměli by být nuceni žít pod svrchovaností, kterou neuznávají, a protože víme a jsme pevně přesvědčeni, že se náš národ nemůže svobodně rozvíjet v nějaké podvodné habsburské federaci, která je jen novou podobou odnárodňujícího útlaku, pod nimž jsme trpěli posledních tři sta let. Považujeme svobodu za první předpoklad federalizace a věříme, že svobodní národové střední a východní Evropy mohou snadno vytvořit federaci, kdyby shledali, že je to nutné.

Činíme toto prohlášení na základě svého historického a přirozeného práva. Byli jsme nezávislým státem od sedmého století; a v roce 1526 jsme se jako nezávislý stát, sestávající z Čech, Moravy a Slezska, spojili

s Rakouskem a s Uhry v obrannou linii proti tureckému nebezpečí. Nikdy jsme se dobrovolně nevzdali svých práv jako nezávislý stát v této konfederaci. Habsburkové rozbili svou smlouvu s naším národem tím, že bezprávně porušovali naše práva a znásilňovali ústavu našeho státu, kterou se sami zavázali dodržovat, a my proto odpíráme zůstat částí Rakouska-Uherska v jakékoli podobě.

Požadujeme pro Čechy právo, aby byly spojeny se slovenskými bratřími na Slovensku, které kdysi bylo částí našeho národního státu, později odtrženou od těla našeho národa a před padesáti lety přivtělenou k uherskému státu Maďarů, kteří pro své nevýslovné násilnictví a surový útisk podrobených národů ztratili veškeré mravní i lidské právo vládnouti komukoli kromě sobě samým.

Svět zná historii našeho zápasu proti habsburskému útisku, který nabyl na intenzitě a stal se soustavným po rakousko-uherském dualistickém kompromisu z roku 1867. Tento dualismus je jen nestoudná organizace hrubé síly a vykořisťování většiny menšinou; je to politické spiknutí Němců a Maďarů proti našemu vlastnímu národu tak jako proti jiným slovanským a latinským národům monarchie. Svět zná spravedlivost našich požadavků, které Habsburkové sami se neodvážili popřít. František Josef více než jednou uznal nejslavnostnějším způsobem svrchovaná práva našeho národa. Němci a Maďaři se postavili proti tomuto uznání a Rakousko-Uhersko, které se sklonilo před pangermány, stalo se kolonií Německa a jako jeho východní předvoj vyprovokovalo poslední balkánský konflikt právě tak jako nynější světovou válku, kterou začali Habsburkové sami bez souhlasu zástupců lidu.

Nemůžeme a nechceme dále žít pod vládou – přímou nebo nepřímou – těch, kdo znásilnili Belgii, Francii a Srbsko, těch, kteří chtěli zavraždit Rusko a Rumunsko, vrahů desetitisíců civilistů i vojáků z naší krve a spolupachatelů při bezpočetných nevýslovných zločinech, kterých se dopustily v této válce proti lidskosti dvě zdegenerované a neodpovědné dynastie. Nechceme zůstat částí státu, jehož existence není ničím ospravedlněna a který, odmítaje přijmout základní principy moderní organizace světa, zůstává jen umělým a nemorálním politickým útvarem, jenž překáží každému pohybu k demokratickému a sociálnímu pokroku. Habsburská dynastie, skloněná pod tíhou velikého dědictví omylu a zločinu, je trvalou hrozbou světovému míru a my pokládáme za svou povinnost k lidstvu a k civilizaci, abychom pomohli přivodit její pád a zničení.

Popíráme rouhavé tvrzení, že moc habsburské a hohenzollernské dynastie je božského původu; odmítáme uznat božské právo králů. Náš národ zvolil Habsburky na český trůn ze své vlastní svobodné vůle a tímž právem je sesazuje. Prohlašujeme tímto habsburskou dynastii za nehodnou vésti náš národ a popíráme všechny jejich nároky na vládu v československé zemi, o které my zde a nyní prohlašujeme, že od nynějška bude svobodným a nezávislým lidem a národem.

Přijímáme a budeme věrně zachovávat ideály moderní demokracie, jakými byly ideály našeho národa po staletí. Přijímáme americké principy, jak je stanovil prezident Wilson: principy osvobozeného lidstva – skutečné rovnosti národů – a o tom, že vlády odvozují všechnu svou spravedlivou moc ze souhlasu těch, kterým vládnou. My, národ Komenského, nemůžeme jinak než přijmouti tyto principy, vyjádřené v americkém Prohlášení nezávislosti,

principy Lincolnovy a principy Prohlášení práv člověka a občana. Pro tyto principy náš národ krvácel v památných husitských válkách před pěti sty lety, pro tyto principy náš národ vedle svých Spojenců v Rusku, Itálii a Francii krvácí dodnes.

Načrtneme jen hlavní principy ústavy československého národa; konečné rozhodnutí o ústavě samé připadá právně vyvoleným zástupcům osvobozeného a sjednoceného lidu.

Československý stát bude republikou. Ve stálé snaze po pokroku bude zaručovati úplnou svobodu svědomí, náboženství a vědy, literatury a umění, slovního projevu, tisku a právo shromažďovací i petiční. Církev bude odloučena od státu. Naše demokracie bude spočívat na všeobecném právu hlasovacím; ženy budou politicky, sociálně a kulturně zrovnoprávněny s muži.

Práva menšin budou zabezpečena poměrným zastoupením; národní menšiny budou používat stejných práv. Vláda bude svou formou parlamentární a bude uznávat principy iniciativy a referenda. Stálá armáda bude nahrazena milicí.

Československý stát provede dalekosáhlé sociální a hospodářské reformy; velkostatky budou vykoupeny pro domácí kolonizaci, šlechtické výsady budou zrušeny.

Náš národ převezme svůj podíl z rakousko-uherského předválečného dluhu; - dluhy z této války ponecháváme těm, kdo se v ní uvázali.

V zahraniční politice přijme Československo svůj plný podíl na odpovědnosti za reorganizaci Východní Evropy. Plně přijímá demokratický a sociální princip vlastenectví a připojuje se k nauce, že všechny závazky a smlouvy budou uzavírány otevřeně a upřímně bez tajné diplomacie.

Naše ústava povede k účinné, rozumné a spravedlivé vládě, která vyloučí všechny zvláštní výsady a zakáže třídní zákonodárství.

Demokracie porazila teokratickou autokracii. Militarismus je překonán – demokracie zvítězila; na základě demokracie bude reorganizováno lidstvo.

Síly temnoty posloužily vítězství světla – vytoužený věk lidskosti svítá.

Věříme v demokracii – věříme ve svobodu, svobodu vždy větší a větší!

Dáno v Paříži dne 18. října 1918.

prof. Tomáš G. Masaryk
ministerský předseda a ministr financí
Generál Dr. Milan R. Štefánik,
ministr národní obrany
Dr. Eduard Beneš,
ministr zahraničních věcí a vnitra

Provolání Národního výboru

Pramen: Jiří Sovadina. PROVOLÁNÍ NÁRODNÍHO VÝBORU (28. ŘÍJNA 1918). [online]. 2018. [vid. 18.2.2018]. Dostupné z: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/provolani-narodniho-vyboru-28-rijna-1918/>

Lide československý!

Tvůj odvěký sen stal se skutkem.

Stát československý vstoupil dnešním dnem v řadu samostatných kulturních států světa.

Národní výbor, nadaný důvěrou veškerého lidu československého, přejal jako oprávněný a zodpovědný činitel do svých rukou správu Tvého státu.

Lide československý!

Vše, co podnikáš, podnikáš jako nový svobodný člen velké rodiny samostatných svobodných národů.

Novým činem v této chvíli zahajují se nové a bohaté a slavné dějiny Tvé. Nezklameš očekávání celého kulturního světa, který s žehnáním na rtech vzpomíná Tvých slavných dějin, jež vyvrcholily v nesmrtelných výkonech československých legií na západní bojišti a v Sibiři.

Celý svět sleduje Tvůj krok do nového života. Tvůj vstup do země zaslíbené. Zachováš štít čistý, jako jej zachovalo Tvé národní vojsko – československé legie.

Nezapomínej národní kázně a buď si stále vědom, že jsi občanem státu nejen se všemi právy, nýbrž i povinnostmi.

Na počátku velkého díla ukládá Ti Národní výbor, ode dneška Tvá vláda, aby Tvé chování a Tvá radost byly důstojné velké už chvíle nynější. Naši osvoboditelé Masaryk a Wilson nesmí být zklamáni ve svém přesvědčení, že dobyli svobodu národu, který dovede sám sobě vládnout.

Ni jediným rušivým činem nesmí býti zkaleny velké okamžiky, ni jediný z Vás nesmí se dopustiti ničeho, co by mohlo vrhnout stín na čisté jméno národa, každý z Vás musí bezvýhradně šetřiti všeho, co jiným je svato. Svobody osobní a majetku soukromého nesmí býti dotčeno.

Dbejte bezvýhradně rozkazů Národního výboru!

V Praze, 28. října 1918

Za Národní výbor československý

Dr. F. Soukup

Jiří Stříbrný

Ant. Švehla

Dr. Vavro Šrobár

Dr. Alois Rašín

První zákon

Pramen: Sbírka zákonů a nařízení státu československého,
č.11/1918, Praha 1918, s. 2.

ZÁKON

Národního výboru československého

ze dne 28. října 1918

o zřízení samostatného státu československého

Samostatný stát československý vstoupil v život. Aby byla zachována souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, nařizuje Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti toto:

Čl. 1

Státní formu československého státu určí Národní shromáždění ve srozumění s Československou Národní radou v Paříži. Orgánem jednomyslné vůle národa a také vykonavatelem státní svrchovanosti je Národní výbor.

Čl. 2

Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.

Čl. 3

Všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní a zejména i obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a

Jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení.

Čl. 4

Zákon tento nabývá účinnosti dnešním dnem.

Čl. 5

Národnému výboru se ukládá, aby tento zákon provedl.

Dáno v Praze, 28. října 1918

Antonín Švehla

Jiří Stříbrný

Dr. Alois Rašín

Dr. František Soukup

Dr. Vavro Šrobár



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



Národohospodářská fakulta VŠE v Praze



This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.